

A

palócföld

megkérdezte

Juscsák Györgyöt
a MÁG igazgatóját:

Érdemes-e a kultúrára
pénzt költeni?

Juscsák György, a Mátraaljai Állami Gazdaság igazgatója, a XIII. pártkongresszus óta a Központi Bizottság tagja, 43 éves. Amolyan sűrű ember; küllemét nézve mindenképp, akit észrevehetően jelentős energiák feszítenek. Irodája, ahol beszélgettünk, nem hivalkodó, de elegáns. A falakon jó képek függnek, a tárgyalóasztal mögötti sarokban szép faszobor díszlik.

Meglehet, többek számára nem szimpatikus, amit a pásztói székhelyű gazdaság igazgatója kifejtett, nevezetesen az, hogy véleménye szerint, a kultúra igenis áru, s aki támogat, az követelhet is. Meg kell mondanom, magam sem vagyok képes teljességében elfogadni ezt az álláspontot, azonban el kell ismerni, érvei a valóság talajából nőttek ki, megfontolásra- és elismerésre méltóak. S még valami: egy pillanatra sem állította, hogy nézete az egyedül üdvözítő, csupán azon indítékokat sorolta fel, amelyek alapján az általa vezetett gazdaság költ jelentős összegeket a meglehetősen szélesen értelmezett kultúra támogatására.

Amikor megállapodtunk ebben a beszélgetésben, gondolkodni kezdtem azon, mit is mondjak, hogy az ne tűnjék hetvenkedésnek. Már csak azért sem, mert ezt nem mi, a Mátraaljai Állami Gazdaság találtuk ki, ez korántsem saját specialitás. Kiindulópontként talán annyit, hogy az életet nem lehet darabokra szaggatni. Születés, halál, munka, kultúra – mind elválaszthatatlanok egymástól, s egy vállalat sem koncentrálhat kizárólagosan a munkára, noha értelemszerűen ez a legfontosabb feladata. A másik ok, hogy mecenatúra azelőtt is volt. Régebben mondjuk egy Esterházy, egy Széchenyi, a közelebbi múltban az állam, a politika, napjainkban pedig ismét előtérbe kerültek az egyes személyek, a különféle intézmények, vállalatok. Ennek – számos egyéb tényező mellett – oka az is, hogy a központi elosztásból a korábbiaknál kevesebb jut kulturális célokra. Azt pedig talán hangsúlyozni sem kell, hogy alapvető fontosságú kérdés: miként viselkedik egy nemzet – aminek mi úgy is, mint gyén, úgy is, mint intézmény, a tagjai vagyunk – a kultúrával szemben?

– A gazdaságot nézve mit jelent mindez?

Gazdaságunk a hetvenes évek elején nagyon mélyről indult, a rangsorban hátul kullogtunk. Amikor az okokat kerestük, azt tudnunk kellett, hogy nem az itteni emberek vétkesek elsősorban a megsokasodott gondokért. Azt is tudtuk, ha az embereket a korábbinál hathatósabb munkára akarjuk fogni, akkor érzelmileg is hatni kell rájuk. Ennek eszköze a kultúra, ami számunkra az iskolát, a sportot, az egészségügyet, mindezek támogatását is jelentette.

S természetesen a művészetek pártfogolását is. Persze, abban a tudatban cselekedtünk, hogy a kulturműsor azért nem előbbrevaló a munkánál.

– A jelek szerint általában egyre kevesebb pénz jut ezekre a célokra, még akkor is, ha egyébként, sokszor bizony, csak szavakban elismerjük a fentebb mondottak igazságát.

Ennek a pénznek nem feltétlenül a társadalmi kiadásokban kell jelentkeznie. Pénz mindig kerül erre, feltéve, hogy a kultúra nem önmagáért való. Ha nem a társadalom céljait szolgálja, az emberek nem is szeretik. Annyi kultúra legyen, amennyire vásárlóerő van, persze, nemcsak a szó anyagi értelmében. Mert – csak példaként – a munkásoknak hiába adunk szürrealizmust, ha nem kell nekik. A társadalom most sem fog kevesebbet költeni erre, csak most nem kizárólagosan állami szinten, hanem a vállalatok szintjén is megjelenik a kultúra támogatása. S igenis, tudomásul kell venni, hogy a kultúra áru, bizonyos értelemben feltétlenül, mert mondjuk, egy művelődési ház nem nyújthat kizárólag olyan műsort, amit azok nem értenek, akiknek a pénzéből a ház épült.

– Az önök gyakorlatában mit jelent mindez?

Előzetesen annyit: nem vagyunk földhözragadtak, a kérdés praktikuma nem olyan durván jelentkezik, mint ahogy talán első hallásra kitetszik. De menjünk sorjában. Először az iskolákkal kezdtünk el foglalkozni. Pénzt, buszt és számos más támogatást adunk, adunk. De nem tartottuk fontosnak, hogy a Dózsa György Általános Iskolába csak azok járjanak, csak azok élvezzék az általunk nyújtottakat, akik a mi teheneinket szeretik. A legfontosabb célunk, hogy igényes embereket neveljünk, akik közül nyilvánvalóan majd hozzáuk is jönnek dolgozni. Egyre viszont vigyázunk: nem valamely központi kasszába adjuk a pénzünket, hogy valakik majd elosszák azt! Tesszük ezt azért, hogy érvényesüljön az az elvünk, mely szerint, ha gazdagodik a patronáló, gyarapodjék a patronált is. Vannak persze, fájó pontjaink is. Nem sikerült megoldani, hogy a gazdaság megjutalmazhassa azokat a pedagógusokat, akik a gyakorlati oktatásban különösen eredményesek voltak. A megyei pártbizottság, a megyei tanács is jónak tartotta az elképzelést, ám eddig mégsem tudtuk érvényesíteni a szándékunkat. Az iskola mutat ellenállást, holott nem kétezer forintokról lett volna szó... Támogatjuk a diáksportot is; a tehetséges, nálunk nevelődött, ám már a fővárosban sportoló gyerekeket a saját költségünkön utaztatjuk, természetesen akkor is, ha a gazdasághoz semmiféle kapcsolat sem fűzi őket. Azt hiszem, sikerült bebizonyítanunk: korántsem csak önös érdek vezeti lépteinket.

– Köztudottan támogatják a művészeteket is.

A Dózsa György Általános Iskola nemrég volt hetvenöt éves. Felvetődött a gondolat, valami jelentős dologgal kellene őket meglepni. Egy Dózsa-szobor mellett döntöttünk. *Bobály Attila* alkotásáról, egy, az eredetileg szándékoltnál nagyobb léptékű műről van szó, amire a gazdaság félmillió forintot költött. Sok vita volt a szoborról, a város vezetői közül néhányan úgy vélték, nem jó helyre kerül, köztéren kellene felállítani. Azt mondták: „gödörben” áll az iskola, ki fogja ott látni? Az a gond – válaszoltuk –, hogy az iskolát nem tartják közterületnek. Ez a szobor az iskoláé, legyen testközelben a gyerekeknek, s ha lemegyünk a „gödörbe”, ahol az iskola van, akkor az már nem is gödör.

– *Mit szólnak a gazdaság dolgozói a mecenatúrához? Végére is a pénz az övék. . .*

Biztosan állíthatom: büszkék rá, hogy a szobrot ők adták. Tudják, hogy ez az ő pénzük is, hogy ennyivel kevesebb jut nekik, de igenis akarják a szobrot.

– *A könyvkiadás sem ingyen van. . .*

Az első általunk finanszírozott munkát a város szülöttének, *Csohány Kálmánnak* (*Kormos István Szegény Yorick című kötete Csohány Kálmán rajzai-val – a szerk.*) szenteltük. Több minikönyv kiadásához is pénzt adtunk. S hogy mennyire nem sajnálják az emberek az erre költött összegeket, arra jellemző, hogy csak egyszer reklamáltak. Az első könyvnel azt kifogásolták, hogy nem szerepel benne, hogy a gazdaság fedezte a költségeket. Ez komoly felháborodást okozott, azóta nem is marad le a kiadványokról a nevünk. S itt megint utalnék arra, hogy miként értelmezzük a kultúra áruváltat. Az a véleményünk ugyanis, hogy ha nem is közvetlenül, de hasznot hajt számunkra, ha a könyveken ott szerepel a Mátraaljai Állami Gazdaság neve. De amikor a Szirákon rendezett nemzetközi történetészkonferenciát támogattuk, akkor is gondoltunk saját céljainkra. Hiszen a történészek, akiket vendégül is láttunk, elviszik a hírünket. Csakúgy, mint a sziráki nemzetközi sakkverseny résztvevői. A verseny anyagi segítői között mi is szereplünk, s a versenyzők is élvezik vendéglátásunkat. De hadd mondjak mást. Jelentős összeggel támogatjuk a kórházat a műszerezettség javításában. Fel sem ötlött bennünk, hogy esetleg saját rendelőben a mi dolgozóink egészségét védjük csupán az erre fordított összeggel.

– *Milyen közelebbi terveik vannak?*

Egyet említenék. Újabb könyv van a láthatáron, méghozzá nem is akármilyen. *Kiss Sándor* szobrászművész birtokában van ugyanis egy kockás füzet, benne *Nagy László* saját kezűleg írt versei és *Csohány Kálmán* illusztrációi. Ezt szeretnénk hasonmáskiadásban megjelentetni.

– *Hallgatván önt, felmerül a kérdés: személyi vagy gazdasági okai vannak annak, hogy noha tevékenységük nem egyedülálló, de nem is nyűzsögnek a kultúrát ily módon támogató vállalatok és vezetők.*

Az okok nyilván sokfélék. De az a véleményem, hogy a vállalatok önállósdásával, ahogyan nő a kollektívák felelőssége az orszáért, mind többen fogják belátni, sokan fognak rádöbbedni, hogy nemcsak az azonnali megtérülés reményében szabad a pénzt elkölteni. Gondolni kell a holnapra, s idetartozik a kultúra is. Én ravasz, számító és taktikus ember vagyok, tudom, hogy mondjuk az iskolában a holnap munkacreme termelődik. S nem mindegy, milyen lesz ez a munkaerő. Csak kulturált, igényes emberekkel lehet a világpiacon megfelelni. Az emberek két csoportra oszthatók. Értéktermelő és értéket nem termelő emberekre. De vigyázat: az értéket termelő nem azonos azzal, amit „termelőnek” mondunk, „nem termelőnek” nevezve az anyagi javakat közvetlenül nem előállítókat. Tehát: értéktermelő emberekre van és még inkább lesz is szükségünk, megfelelő minőségben és mennyiségben. Ez viszont a kultúra támogatása nélkül nem megy.

– *Köszönöm a beszélgetést.*

SPEIDL ZOLTÁN